УДК 378.147.091.33:811.112.2

Мелінчук Н. В.,
викладач німецької мови кафедри теорії та практики перекладу
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ ОБ'ЄДНАНОЇ НІМЕЧЧИНИ (03.10.1990-2014 рр.)

У статті проаналізовано виклики сучасності до національної системи університетської освіти Об'єднаної Німеччини (03.10.1990-2014 рр). За період (03.10.1990-2014 рр.) у ФРН виникло 10 університетів (7 державних та 3 приватних) у 5 федеральних землях та 2 вільних ганзейських містах. Автором статті розглядаються такі університети, як: університет м. Потсдам, університет ім. Отто фон Геріке м. Магдебург, університет м. Фленсбург, університет Якоба м. Бремен, університет м. Дуйсбург та м. Ессен, міжнародний університет м. Дрезден, університет Цеппеліна, університет портового м. Гамбург – університет архітектури та розвитку міст, університет логістики ім. Кюне – наукова вища школа логістики та управління підприємством м. Гамбург, Бранденбурзький технічний університет м. Котбус та м. Зенфтенберг. Класифікуючи етапи розвитку молодих університетів, автор статті спирався на ті соціально-політичні та економічні події, які мали вагоме значення для новітньої історії сучасної Федеративної Республіки Німеччина за часів правління трьох федеральних канцлерів (Гельмута Коля, 1982-1998 рр.; Герхарда Шрьодера, 1998-2005 рр. та пані Ангели Меркель, 2005 р. і до нині).

Ключові слова: *етапи розвитку університетів, глобалізація, державний університет, міждисциплінарна програма, мова викладання та навчання, приватний університет, профіль, університетська освіта Німеччини.*

Вступ. Після того, як Німеччина стала єдиною країною (03.10.1990 р.), німецьке суспільство зіштовхнулось з викликами сучасності. Перетворення відбувались не лише в соціально-економічній та політичній сферах життя, а й в галузі освіти. Варто зазначити, що «глобалізація ставить нові вимоги і перед німецькою наукою та вищою школою. Цілою низкою реформ політики й вищі навчальні заклади запровадили ініціативу, щоб припасувати систему вищої освіти до нових міжнародних вимог. … Мета реформ полягає в тому, щоб зміцнити освіту й дослідницьку роботу в міжнародній конкурентній боротьбі, що дедалі загострюється, і відвоювати провідні позиції. Змінені закони про вищу освіту дають університетам більше можливостей, визначним професорам більше платять за їхні зусилля. Університети зі світовими іменами намагаються відшліфувати свій профіль, а різні рейтинги про якість і популярність вищих шкіл додатково підігрівають конкуренцію» [1, с. 120-121].

За період Об'єднаної Німеччини (03.10.1990 – 2014 рр.) виникло 10 університетів (7 державних та 3 приватних) у 5 федеральних землях та 2 вільних ганзейських містах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Серед досліджень, присвячених проблемі становлення молодих університетів Об'єднаної Німеччини (03.10.1990-2014 рр.) варто зазначити: «Bayerl G., Borghorst H., Zimmerli W. Ch. 20 Jahre Brandenburgische Technische Universität» [2]; «Die Zukunft entsteht in den Metropolen. HafenCity Universität Hamburg» [4]; «Hochschulentwicklungsplan 2009 – 2014. Universität Duisburg-Essen» [7]; «Gesetz über die HafenCity Universität Hamburg vom 14. Dezember 2005» [6]; «Jansen St. A. Fragile Stabilität – stabile Fragilität (Zu Schriften der Zeppelin Universität)» (2013) [8]; «Jansen St.A. Die Gründung: Innovation und Tradition» [9]; «Puhle M., Pollman E., Grünwald K., Kärgeking K. H. Guerickes Erben: 50 Jahre Hochschulstandort Magdeburg – 10 Jahre Otto-von-Guericke-Universität» (2003) [10]; «Ruck M. 60 Jahre Universität Flensburg» [11]; «Zimmermann M. Einst und Jetzt: Universität Potsdam» (2011) [12] тощо.

Формулювання цілі статті. Основна мета статті – проаналізувати виклики сучасності до національної системи університетської освіти Об'єднаної Німеччини (03.10.1990-2014 рр.).

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, становлення молодих німецьких університетів протягом 03.10.1990-2014 рр. умовно можна скласифікувати на три етапи, спираючись на ті соціально-політичні та економічні події, які

мали вагоме значення для новітньої історії сучасної Федеративної Республіки Німеччина за часів правління трьох федеральних канцлерів (Гельмута Коля, 1982-1998 рр.; Герхарда Шрьодера, 1998-2005 рр. та пані Ангели Меркель, 2005 р. і до нині).

І етап – 03.10.1990-2000 рр. у цей період виникло 4 університети. Тому перейдемо до розгляду зазначених університетів та простежимо шлях їх становлення.

1. Університет м. Потсдам.

Університет м. Потсдам є державним закладом у федеральній землі Бранденбург, що знаходиться на сході Німеччини. Його засновано 15.07.1991 р. У навчальному закладі діє п'ять факультетів, зокрема: юридичний (Juristische Fakultät), філософський (Philosophische Fakultät), гуманітарний (Humanwissenschaftliche Fakultät), економічний і соціологічний (Wirtschafts- und Sozialwissenschaftliche Fakultät) та математико-природничий (Mathematisch-Naturwissenschaftliche Fakultät). Особливістю філософського факультету є те, що там є такі інститути, як: класичної філології, германістики, англістики, американістики, романістики та славістики. Тому, незважаючи, на молодий вік цього навчального закладу, він є одним з популярних університетів серед молоді та має гарну репутацію в науковому середовищі. Станом на зимовий семестр 2012-2013 н. р., в університеті навчалось близько 21 000 студентів не лише з Німеччини, але й з багатьох країн світу, у т. ч. з України.

2. Університет ім. Отто фон Геріке, м. Магдебург.

Університет ім. Отто фон Геріке м. Магдебург розташовуй у федеральній землі Саксонія-Ангальт, що на сході країни. Навчальний заклад засновано через три роки після об'єднання НДР та ФРН (03.10.1993 р.). Кількість студентів сягає 14 000. В університеті є дев'ять факультетів: медичний (Medizinische Fakultät), гуманітарний (Fakultät für Humanwissenschaften), природничий (Fakultät für Naturwissenschaften), математичний (Fakultät für Mathematik), машинобудівельний (Fakultät für Maschinenbau), факультет інформатики (Fakultät für Informatik), електротехніки та інформаційних технологій (Fakultät für Elektrotechnik und Informationstechnik), технологічний і інформаційних систем (Fakultät für Verfahrens- und Systemtechnik), економічний (Fakultät für Wirtschaftswissenschaft). Варто зазначити, що в університеті є центр вивчення іноземних мов, в якому викладаються мови таких груп, як: германські та фіно-угорські-мови (англійська, німецька мова як іноземна, шведська); романські мови (іспанська, французька, італійська, португальська); слов'янські мови (російська, польська); зовнішньоєвропейські мови (арабська, китайська, японська); давні мови (латина) та робиться акцентна комунікації (усне мовлення, фонетика та фонація).

3. Університет м. Фленсбург.

На півночі Німеччині у федеральній землі Шлезвіг-Ґольштайн 1994 р. засновано університет м. Фленсбург на базі педагогічного ВНЗ, який існував протягом 1946-1994 рр. Університет належить до державного навчального закладу, в якому навчаються близько 5 000 студентів. Як зазначає проф. докт. Міхаель Рук (Prof. Dr. Michael Ruck) з інституту історії та її дидактики: «Im Oktober 1992 formulierte ein beim Rektoratder PH unter Beteiligung von Persönlichkeiten aus Stadt und Region gebildeter «Gesprächskreis Universität» dazu einen Forderungskatalog, dessen Kernpunkte im Februar 1994 erfüllt wurden: Der Name erhielt den beanspruchten Zusatz «Universität» («У жовтн 1992 р. на ректораті педагогічного ВНЗ за участю високопосадових осіб з міста та регіону сформовано «Круг спілкування при університеті», яким виконано центральні пункти у лютому 1994 р.: назву «університет» отримав завдяки вимозі, що вимагали») [11].

4. Університет Якоба, м. Бремен.

Jacobs University Bremen є приватним університетом у вільному та ганзейському м. Бремен, який розташовано на Північному морі. Університет засновано 1999 р., але офіційне відкриття відбулось 20 вересня 2001 р. Як зазначено у «Звіті про роботу за 2012 р.» («Geschäftsbericht 2012»): «Initiiert und unterstützt wurde die Gründung der mehrfach für ihr Bildungskonzept ausgezeichneten Privatuniversität durch das Land Bremen, die Universität Bremen und die amerikanische Rice University in Houston, Texas. Den Namen «Jacobs University Bremen» trägt sie seit Anfang 2007 in Würdigung der Jacobs Foundation, die mit 200 Mio. Euro die bislang größte private Spendensumme in Europa zugunsten einer wissenschaftlichen Einrichtungen investierte und sich auch darüber hinaus zu einem der wichtigsten privaten Förderer der Universität entwickelte» («За ініціативою та підтримкою ганзейського м. Бремен, університету м. Бремен та американського університету Райс м. Хьюстон, штат Техас засновано приватний університет екстра-класу з розмаїтою програмою навчання. З 2007 р. «Jacobs University Bremen» змінив назву за вдячність фінансової підтримки від Jacobs Foundation у розмірі 200 млн євро, яка є найвагомішою пожертвою у ВНЗ Європи, яку коли-небудь було зроблено») [5, с. 11].

Того ж 2001 р. університет було акредитовано «Радою з природничих та гуманітарних наук». У 2004 р. всі бакалаврські програми акредитовано німецькою «Радою з акредитації» (агенція ACQUIN) («Deutscher Akkreditierungsrat») (Agentur ACQUIN). 2008 р. Jacobs University підтвердив акредитацію на наступні 10 років, а 2010 р. відбулось підтримання федеральною землею Бремен державного визнання до 2018 р.

Варто зазначити, що викладання в університеті відбувається виключно англійською мовою у зв'язку з тим, що навчання будується на американською освітньою моделлю. Jacobs University має власну підготовчу програму (International Foundation Year), метою якої є забезпечення випускників академічними вміннями певного профілю. В університеті представлено такі факультети, як: інженерних та природничих наук (Engineering and

Science), гуманітарних та соціальних наук (Humanities and Social Sciences), систем управління та менеджменту (Systems and Management).

ІІ етап 2001-2010 рр. – 5 університетів.

1. Університет м. Дуйсбург та м. Ессен.

Університет м. Дуйсбург та м. Ессен є державним навчальним закладом, який знаходиться у федеральній землі Північний Рейн-Вестфалія у містах Дуйсбург та Ессен, що на заході Німеччини. Університет засновано 01.01.2003 р. на базі злиття двох університетів – університету ім. Герхарда Меркатора м. Дуйсбург (Gerhard-Mercator-Universität Duisburg) та об'єднаного університету м. Ессен (Universität-Gesamthochschule Essen), що є не типовим явищем для німецької університетської освіти. Особливістю цього університету є те, що він входить до десяти університетів за кількістю студентів. Станом на зимовий семестр 2012-2013 рр. у навчальному закладі навчалось близько 40 тис. студентів.

Як зазначено у «Плані розвитку ВНЗ на 2009-2014 рр. Університет м. Дуйсбург та м. Ессен» одними з основних рис університету є:

– «Wir verstehen unsere Universität als Freiheit aller Disziplinen und aller Mitglieder und streben eine interdisziplinäre Vernetzung sowie eine breite Beteiligung aller Wissenschaftlerinnen, Mitarbeiterinnen und Studierenden bei der Gestaltung der Zukunftder UDE an» («Ми розуміємо університет як єдність всіх дисциплін і всіх членів та прагнемо міждисциплінарного зв'язку з широким колом всіх науковців, співробітників та студентів для майбутнього університету м. Дуйсбург та м. Ессен»).

– «Im Rahmen der Universitätallianz Metropole Ruhr (UAMR) streben wir zur Stärkung der Wissenschaftsregion mit der Ruhr-Universität Bochum und der Technischen Universität Dortmund Abstimmungen bei der Profibildung und Schwerpunktsetzung sowie wissenschaftliche und organisatorische Vernetzung an» («У межах університетського альянсу ми прагнемо до посилення у регіоні науки разом з Рурським університетом м. Бохум та Технічним університетом м. Дортмунд. Скерованість до профілізації та головних завдань як наукового та організаційного взаємозв'язку») [7, с. 4].

У навчальному закладі навчання здійснюється на таких факультетах: гуманітарний (Fakultät für Geisteswissenschaften), соціальні науки (Fakultät für Gesellschaftswissenschaften), педагогічний (Fakultät für Bildungswissenschaften), економічний (Fakultät für Wirtschaftswissenschaften), економіка та організація виробництва (Fakultät für Betriebswirtschaftslehre), математичний (Fakultät für Mathematik), фізичний (Fakultät für Physik), хімічний (Fakultät für Chemie), біологічний (Fakultät für Biologie), інженерний (Fakultät für Ingeniorwissenschaften) та медичний (Medizinische Fakultät).

Серед спеціальностей філологічного напряму, які викладаються на гуманітарному факультеті, варто зазначити: англістика, германістика, романістика, тюркістика, нідерландська філологія.

2. Міжнародний університет, м. Дрезден.

Dresden International University є приватним навчальним закладом, який знаходиться на сході країни – федеральна земля Саксонія. Університет виник у 2003 р. та спеціалізується на післявузівській підготовці фахівців з різних галузей, наприклад, учителі.

3. Університет Цеппеліна.

Університет Цеппеліна засновано у 2003 р. Він є приватним навчальним закладом на півдні країни – федеральна земля Баден-Вюрттемберг. У «Bestätigung über die Verleihung des Promotionsrechts und die staatliche Anerkennung der Zeppelin University Friedrichshafen als Universität» («Свідоцтво про надання права на присудження наукового ступеню та державне визнання університету Цеппеліна у м. Фрідріхсхафен у якості університету») від 12 жовтня 2012 р. зазначено: «Das Ministerium für Wissenschaft, Forschung und Kunst des Landes Baden-Württemberg bestätigt, dass der Zeppelin University Friedrichshafen (ZU) mit Wirkung vom 6. September 2011 das Promotionsrecht von der Landesregierung verliehen wurde. Gemäß § 75 Landeshochschulgesetz hat die ZU das Recht, die Bezeichnung «Universität» zu führen» («Міністерство освіти, досліджень та освіти федеральної землі Баден-Вюрттемберг засвідчує, що урядом федеральної землі університету Цеппеліна м. Фрідріхсхафен (УЦ) від 6 вересня 2011 р. надано право на присудження наукового ступеню. Згідно з законом § 75 федеральної землі «Про вищі навчальні заклади» університет Цеппеліна має право називатись «універси-тетом») [3].

Тому виходячи з цього проф. докт. Штефан А. Янсен (Prof. Dr. rer pol Stephan A. Jansen) наголошує на тому, що «Die Zeppelin Universität hat sich der Aufgabe verschrieben, individualisiert, interdisziplinär, international und noch verstärkter intermdial Selbst-Bildung von Studierenden zu ermöglichen» («Університет Цеппеліна має письмове зобов'язання щодо завдань, за можливістю, індивідуалізувати міжпредметні зв'язки, міжнародну співпрацю та посилювати медіальну самоосвіту студентів») [9]. В університеті на високому рівні викладаються дисципліни економічного, культурологічного та соціологічного спрямування.

4. Університет портового м. Гамбург – Університет архітектури та розвитку міст.

Університет портового м. Гамбург засновано 1 січня 2006 р. як університет архітектури та розвитку міст шляхом об'єднання одного університету та двох ВНЗ різних типів – Технічний університет м. Гамбург-Харбург (Technische Universität Hamburg-Harburg), ВНЗ образотворчого мистецтва м. Гамбург (Hochschule für bildenede Künste Hamburg) та ВНЗ прикладних наук м. Гамбург (Hochschule für Angewandte Wissenschaften Hamburg). Навчальний заклад є державним та знаходиться у вільному та ганзейському м. Гамбург, яке розташовано у місці впадіння річки Ельби у Північне море. Університет портового м. Гамбург є єдиним університетом не лише у Німеччині, а й у Європі, котрий спеціалізується на будівництві та розвитку великих міст.

У статті 1 «Закону про університет портового м. Гамбург» («Gesetz über die HafenCity Universität Hamburg») [6, с. 491] від 14 грудня 2005 р. зазначено:

(1) Die Freie und Hafenstadt Hamburg gründet mit Wirkung vom 1. Januar 2006 nach § 1 Absatz 3 des Hamburgischen Hochschulgesetzes (HmbHG) als staatliche Universität die HafenCity Universität Hamburg. Die HafenCity Universität Hamburg ist nach § 2 Absatz 1 HmbHG eine Einrichtung der Freien und Hansestadt Hamburg und rechtsfähige Körperschaft des öffentlichen Rechts mit dem Recht der Selbstverwaltung («Набирає чинності від 1 січня 2006 р. згідно параграфу § 1 пункта 3 Закона про вищу школу м. Гамбург та вільним та ганзейським м. Гамбург засновується університет портового м. Гамбург. Організувати вільним та ганзейським м. Гамбург університет портового м. Гамбург згідно з параграфом § 2 пункту 1 Закону про вищу школу м. Гамбург та надати право організовувати самоврядування»).

(2) Die HafenCity Universität Hamburg hat in den Bereichen Architektur, Bauwesen und Stadtentwicklung sowie in verwandten Gebieten und unter besonderer Berücksichtigung interdisziplinärer Entwicklungsmöglichkeiten die Aufgaben («Університет портового м. Гамбург має дисципліни, як: архітектура, будівництво та розвиток міст, які є спорідненими та особливо беручи до уваги міжгалузеві можливості розвитку завдань»).

Висновки. Варто зазначити, що особливість навчання в університеті полягає у тому, що там діє міждисциплінарна програма Studium Fundamentale та викладаються унікальні дисципліни, наприклад, геоматика (Geomatik), культура мегаполісів (Kultur der Metropole), інженерно-будівнича справа (Bauingenieurwesen), міське планування (Stadtplanung) тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Факти про Німеччину / під ред. Жанет Шаян, д-р Сабіне Ґіле; пер. з нім. Володимир Шелест. – Вид-во : «Зоцієтетс-Ферлаг», Франкфурт-на-Майні, в співпраці з Федеральним міністерством закордонних справ, Берлін. – 2008. – 192 с.
2. Bayerl G. 20 Jahre Brandenburgische Technische Universität / Günter Bayerl, Hermann Borghorst, Walter Ch. Zimmerli. – Verlag : Waxmann. – 2011. – 320 S.
3. Bestätigung über die Verleihung des Promotionsrechts und die staatliche Anerkennung der Zeppelin University Friedrichshafen als Universität vom 12. Oktober 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zu.de (1 травня 2014 р.).
4. Die Zukunft entsteht in den Metropolen. HafenCity Universität Hamburg [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.hcu-hamburg.de (14 квітня 2014 р.).
5. Geschäftsbericht 2012. – 52 S. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.jacobs-university.de (14 квітня 2014 р.).
6. Gesetz über die HafenCity Universität Hamburg // Bürgerschaft der Freien und Hansestadt Hamburg, 14. Dezember 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.buergerschaft-hh.de (2 травня 2013 р.).
7. Hochschulentwicklungsplan 2009 – 2014. Universität Duisburg-Essen. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uni-due.de (14 квітня 2014 р.).
8. Jansen St.A. Fragile Stabilität – Stabile Fragilität (Zu Schriften der Zeppelin Universität) / Stephan A. Jansen. – Verlag: Springer VS. – 2013. – 352 S.
9. Jansen St.A. Die Gründung: Innovation und Tradition / Stephan A. Jansen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zu.de (14 квітня 2014 р.).
10. Puhle M., Pollmann E., Grünwald K., Kärgeking K. H. Guerickes Erben: 50 Jahre Hochschulstandort Magdeburg – 10 Jahre Otto-von-Guericke-Universität / Matthias Puhle, Erich Pollmann, Karin Grünwald, Karl H. Kärgeking. – Verlag : Stadt Magdeburg Museen. – 2003. – 159 S.
11. Ruck M. 60 Jahre Universität Flensburg / Prof. Dr. Michael Ruck [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uni-flensburg.de (14 квітня 2014 р.).
12. Zimmermann M. Einst und Jetzt: Universität Potsdam / Matthias Zimmermann. – Verlag : CULTURCON Medien. – 2011. – 96 S.

Мелинчук Н. В.,
ЧГУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ВЫЗОВЫ СОВРЕМЕННОСТИ К НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ ОБЪЕДИНЕННОЙ ГЕРМАНИИ (03.10.1990-2014 ГГ.)

В данной статье проанализировано вызовы современности к национальной системе университетского образования Объединенной Германии (03.10.1990-2014 гг.). На протяжении периода (03.10.1990-2014 гг.) в ФРГ возникли 10 университетов (7 государственных и 3 частных) в 5 федеральных землях и 2 свободных ганзейських городах. Автором статьи рассматриваются такие университеты, как: университет г. Потмдам, университет им. Отто фон Герике г. Магдебург, университет Якоба г. Бремен, университет г. Дуйсбург и г. Эссен, международный университет г. Дрезден, университет Цеппелина, университет портового г. Гамбург – университет архитектуры и

развития городов, университет логистики им. Кюне – научная высшая школа логистики и управление предприятием г. Гамбург, Бранденбургский технический университет г. Котбус и г. Зенфтенберг. Склассифицировавши этапы развития молодых университетов, автор статьи опиралась на те социально-политические и экономические события, которые имели большое значение для новейшей истории современной Федеративной Республики Германия за время правления трех федеральных канцлеров (Гельмута Коля, 1982-1998 гг.; Герхарда Шредера, 1998-2005 гг. и госпожи Ангелы Меркель, 2005 г. и до сих пор).

Ключевые слова: *глобализация, государственный университет, междисциплинарная программа, университетское образование Германии, частный университет, этапы развития университетов, язык преподавания и обучения.*

Melinchuk N. V.,
Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv, Ukraine

NOWADAYS CHALLENGES FOR THE NATIONAL SYSTEM OF THE UNIVERSITY EDUCATION IN FEDERATIVE GERMANY (03.10.1990-2014)

The article features an analysis of the challenges given by society to the national system of universities in the united Germany (03.10.1990-2014). During this period there were 10 universities organized in the German Republic, in 3 federal districts and 2 Hansa cities. 7 of which were governmental and 3 – private ones.The author of the article analyses the following universities: Otto von Gericke University in Magdeburg, University of Potsdam, University of Flensburg, Jacob University in Bremen, Duisburg and Hessen University, International University of Dresden, Hamburg University of Architecture and Town Development, Logistics University of Kuene, which is a top institution in teaching logistics and enterprise management; Brandenburg Technical University in Kottbus and Senftenberg, Classifying the stages of development of these young universities, the author based upon the social, political and economical events having crucial importance for the modern history of United Germany during the rule of three federal chancellors – Helmut Kohl (1982-1998), Gerhard Schroeder (1998-2005) and Angela Merkel (2005-present day).

Key words: *stages of development of universities, globalization, state university, interdisciplinary program, language of studies and teaching, private profile, university, university education in Germany.*

Рецензенти: ***Мещанінов О. П.,*** д. пед. н., проф.;
Лебідь С. Г., к. пед. н., доц.

© Мелінчук Н. В., 2014

Дата надходження статті до редколегії 27.10.2014 р.